

Ketten a kocsiban: Horváth Sándor és Fülöp Zsigmond

Zajos leleplezés a luxus-menedékházban: Bánsági Ildikó, Horváth Sándor, Szerencsi Éva és Fülöp Zsigmond (MTI Fotó Keleti Éva felv.)

József Attila Színház

A kocsis rabjai

A bűnözők, mint Esztelneki, a fegyenc, azért kerülnek Becze János börtönigazgató cégének oltalmába, mert a közösség írott törvényei szerint veszélyességük mértéke meghaladja a mértéket. Páskándi Géza fegyence jól sejtí: kisebb-nagyobb bűnökért fél Európát fel lehet jelenteni. Esztelneki: fegyenc, de mindez nem gátolja abban, hogy társadalmilag hasznos tevékenységét végezze, az általa észlelt visszaélések elkövetőit fel ne jelentse. Ez nem jellemhiba, különösen azért nem, mert alárendeli valódi szenvedélyének, a kocsikázásnak. Természetesen Becze börtönigazgató „vállalati” kocsiján utazgat a különböző területi ügyességekre.

Páskándi börtöne roppant humánus: itt nem nevelik át az embereket, csak kivonják őket abból a forgalomból, melyben ők maguk okoztak forgalmi dugót. Páskándi észjárását követve a „hivatásos” bűnözők elzárása után a szabad polgárok még szabadabban követhetik a bűn szövevényes útjait. Nincs konkurrenca, nincs fennakadás a forgalomban. Még szerencse, hogy Esztelneki kocsikázási szenvedélye következtében újabb és újabb bűnözők lelepleződnek le. A világ – hála Esztelneki fegyencnek – mégiscsak jobbítható. Am az elgondolkodtató, hogy ha a börtönben is előfordulnak kisebb ügyeskedések, hivatali visszaélések, akkor kint az életben – ahol korlátozatlanabb a lehetőség nemcsak a jóra, de a rosszra is – tevékenykedő kisstíli, közepes stíli és nagystíli bűnözők valószínűleg élni fognak a korlátozatlanabb lehetőségeikkel. A világ tehát mégsem jobbítható...

Mindezt azért merem újra állítani,

mert a miskolci bemutató után is elgondolkoztam rajta. Berényi Gábor színpadának jó részét – az első részben legalábbis – egy díszes, napsárga autó foglalja el. Kényelmes, látványos kocsis – így aztán megbocsátható, hogy mi nézők is eme kocsis rabjaivá válunk, s az expozíció dialógusaira csak olyannyira figyelünk oda, mint két szumátrai ifjúsági versenyző ping-pongmérkőzésére. Arra mindenesetre jó ez az első rész, hogy kiderüljön: szó sincs itt groteszk tragikomédiáról, egy lehetséges vígjáték nézőivé leszünk.

Még szerencse, hogy a második rész luxusmenedékházba akkor lépünk be, mikor már ott ül a bárskében Adél, azaz: Bánsági Ildikó. Pajzán karikatúrája jó hatással van a nézőre is, a színészekre is. Felvillanyozódunk. Ez a luxusnő is Esztelneki eszközévé válik, fürgeteges jelenetekben láthatjuk, mint fárad, küzd Esztelneki a börtönigazgató lányáért, a börtönigazgató Adél elcsábításáért, Piroska a tisztességért, Adél Esztelnekiért. Amíg a menedékházban vagyunk, jó friss levegőt szívunk Esztelnekivel, a fegyencel együtt a játék jóízű, harapnivaló levegőjét. De egyszer mindennek vége van: letelik a fegyenc és a börtönigazgató rendkívüli és rendes évi szabadsága, s visszakerülünk a börtönbe, ahová levelek érkeznek... továbbá egy egyszemélyes ellenőrző bizottság, mely ugyan nem derít ki semmit, az viszont kiderül, hogy csak ellenőrzéssel nem javítható ki a meghibásodott gépezet. A bonyodalom viszont megoldódik, a szabaduló Esztelnekivel együtt mi is mehetünk haza.

Berényi Gábor rendezése jól fölplörög a második részben, s részben feledtetni tudja az indítás nehézkességét. A sorozatleoladásokon valószínűleg jobban bejárátódik az előadás kocsijának motorja. Hogy a szépen fejlődő képzavarnál maradjunk: funkciótlan mozgáselemek, röpké hintázás, sutácska lepottyanás, csigalépcsőn történő izzasztó futkározás okozza valószínűleg a motor kattogását. Egyelőre csak a sebességét láttuk, a felrepüléshez már nem volt ereje ennek a motornak. Horváth Sándor börtönigazgatója és a börtönigazgató Horváth Sándora meglehetősen messze esnek egymástól. A kiváló színész gyakran kerül légüres térbe, s erről nemcsak ő tehet. Rajta kívül csak Makay Sándor és Fülöp Zsigmond az, aki élni próbál a szerepből adódó játéklehetőségekkel. Fülöp Zsigmond fegyence apacsnak kicsit halvány, de hódító eszessége, mozgáskultúrája, belülről sugárzó szellemi eleganciája meggyőző. Remek epizód Makay Sándor alakítása. Körülbelül az ő játéka, felfogása a darabról, képviseli, hordozza Páskándi darabjának mondanivalóját. Ő az, aki az igazságot az úristen rapidíjáért se volna hajlandó kideríteni. Kállai Ilona is természetes mozdulatokkal járkel a groteszk stílus adta lehetőségekben. Szerencsi Éva, Kránitz Lajos, Soós Lajos, Turgonyi Pál, Zoltay Miklós és Köves Ernő becsülettel küzdenek az érvényes vígjátéki stílus hitelért. Váyer Tamás díszlettervező kocsijáról már esett szó. Viktor Máté zenéjére nem vagyok képes visszaemlékezni.

Apáti Miklós

*

A szerkesztőség megjegyzése: lapunk hasábjain A kocsis rabjai egyik főszereplőjeként Szilágyi Tibor nyilatkozott. A színházi plakáton, az író nyilatkozatában is az ő neve szerepelt, Esztelneki Tibor alakítójaként. A bemutatón a szerepet Fülöp Zsigmond játszotta, s minthogy Esztelnekít Szilágyi Tibor is játssza majd, alakításáról bemutatója után írunk.